

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

2. De juramento promissorio doloso.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

quacunq[ue] certitudine morali, sed certitudine scientiæ, quam tamen non habent dicti testes, habet verò ipse creditor. Quare nisi ad iudicis mentem juraretur, quæ humana iudicia enervarentur. Hanc autem mentem legitime habet iudex ad bonum publicum, cui ex iustitia legali cedere debet quacunq[ue] pecuniaris utilitas. Dixi, in hoc casu, ubi legitime jam procedit iudex: si enim non legitime procederet, tunc posset testes æquivocare dicitur *infra*, cap. 4. §. 2.

11. Jam verò alia non multò post fuit solvenda difficultas: Boni illi viri, nescio qua mori causa, testimonium tandem fecerunt, quo facto, creditor pecuniam suam facile obtinuit, ad quid ergo eos obligabimus?

12. Respondeo, si bona fide fecissent, ad nihil, quia sic non peccassent Theologicè, atque adeò ex probabili scientia ad nullam poenam (cùm hæc condignam culpam sequi debeat) essent condemnandi; at verò cùm contra datum consilium, atque adeò fide mala processerint, res difficultate non caret. Putavi nihilominus ad restitutionem non teneri: Ita de Lego *ibid.* ex Nav. in man. c. 25. n. 4. 1. & ratio fuit, quia, esto peccaverint, peccaverintque contra fidelitatem iudici, seu foro, bonoque publico debitam, non tamen peccaverunt contra iustitiam commutativam: quia verè secunda debebatur, idque ipsis, ut supponimus, moraliter constat. Cùm ergo ad prudenter operandum, vel non operandum satis sit, ut diximus, probabilitas, multoque magis certitudo moralis, pro restitutione non sunt compellendi.

13. Petes, an eadem certitudo moralis requiratur in juramento iocoso? Respondeo eadem: sic Azor. t. 1. lib. 11. c. 12. q. 4. quia posito, quòd tale juramentum sit verum, invocativum scilicet Dei, veritatem æquè, ac juramentum ferium continere, propter æqualem rationem, debet.

CAPUT III.

De Juramento Promissorio.

§. I. De Veritate requisita in Iuramento promissorio.

Juramentum promissorium cùm veritatem de presenti habere debeat, conveniatque in hoc cum assertorio, requirit, ut is, qui illud assert, animum habeat adimplendi, quod promittit: secus, peccare verò perjurio nimis clarum ex dictis est. Unde controversia apud Doctores non est, an rem etiam levissimam cum animo non implendi per juramentum promittere peccatum sit mortale, est enim certò mortale, ut *suprà* vidimus. Controversia quidem est, an sub mortali illam rem levem adimplere is, qui juravit obligetur: sed de hoc mox §. 3. n. 4.

Quid si quis promittat se commissurum peccatum mortale: quid si veniale? quid si rem contra Christi consilia? de his agam mox §. 6.

§. II. De Iuramento promissorio doloso.

Ilicitum an sit hoc juramentum, est primò quærendum, mox, an ex illo aliqua nascatur obligatio. Ex quibus tribus modis potest in illo dolus intercedere. Primò, si juretur sine animo implendi. Secundo, si sine animo jurandi. Tertiò, si sine animo se obligandi, seu (quod in idem videtur recidere) sine animo promittendi.

De illicito usu juramenti dolosi promissorii.

1. **C**ertum est primò, jurare sine animo implendi esse mortale. Ita Less. lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 42. Suar. tr. 2. Rel. lib. 3. de jur. cap. 17. a. n. 7. & communiter: patet ex dictis. Certum est secundo, jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis, vel jurare verbis æquivocis non esse licitum sine causa, licitum esse cum causa, juxta ea, quæ diximus cap. 2. §. 2. & 3. quæ sunt recoenda, quia quantum ad hoc eadem est ratio assertorii, & promissorii.

ris illud est advertendum, facilius ex hoc capite in promissorio mortaliter peccari posse, quàm in assertorio: quia in promissorio aliquid tertio promittitur, unde facilius potest prius damnum intercedere, quo notabili accedente, mortaliter peccabitur.

2. Unum ergo superest, an sit licitum jurare sine animo promittendi, vel sine animo se obligandi? semper autem præcindimus à damno proximi, propter hoc enim peccari contra iustitiam, nimis sæpè dictum est.

3. Præmitto tripliciter, quantum facit ad nos, posse quempiam jurare sine animo promittendi, seu non se obligandi. Primò, animo promittendi sub obligatione promissionis ex vi fidelitatis debita ei homini, cui sit promissio. Secundo, sine animo promittendi sub obligatione juramenti ex vi Religionis, licet cum animo dicatur humana promissionis. Tertiò, sine animo promittendi absolute, hoc est, quo quis nullo modo vult promittere, nec scilicet coram Deo, nec, ut ita dicam, coram homine, & iterum, nec cum obligatione promissionis, nec cum obligatione verificandæ assertionis futuræ.

4. Dico primò, si quis juret cum expresso hoc tertio animo, nullo modo promittendi, vel se obligandi, non esse mortale. Ratio est, quia sic jurare est non jurare: non enim potest esse vel intelligi juramentum, nisi ut productivum obligationis, si ergo hanc obligationem positivè excludis, nec quis, ut juramentum illam producat, convinceris nolle jurare. Ita Sanch. lib. 3. c. 6. n. 7. & c. 10. num. 8. Bonac. disp. 2. de jur. q. 1. p. 7. n. 3. alique. Vide etiam Castr. r. 3. tr. 14. disp. 2. p. 2. n. 6. Dixi (cum expresso animo) nam ad verum juramentum non requiritur expressus animus promittendi, vel se obligandi, si quidem satis, superque est, si animus jurandi habeatur, eo enim ipso, quo quis jurat, scitque quid sit jurare, velle censetur, quæ necessarii sunt connexa juramento, nisi ea expressè excludat. Sic Sanchez Suar. Bon. cità Castr. l. c. disp. 1. p. 8. n. 8. Notanter pono illud (scitque quid sit jurare) propter ea, quæ dicta sunt cap. 1. §. 1. n. 8. & iterum dicitur de voto c. 9. §. 1. v. Remanet.

5. Dico secundo, si quis juret cum animo solius promissionis humanæ, atque adeò non sub autoritate testimonij divini, seu, quod idem est, non cum animo se obligandi ex vi virtutis Religionis, idem dici debet, quod modo n. 4. innuimus, quia illud, quod sub divino testimonio non assertur, nullo modo est juramentum, ut colligitur ex *ibid.* remanebit ergo solum promissio humana, de qua alibi disputatur.

6. Dico tertio, jurare sine animo promittendi ex vi humanæ fidelitatis, sed cum animo obligandi se ex vi Religionis, non esse saltem mortale, si sit animus implendi: Ratio est, quia jam invocatur Deus cum veritate, & voluntate rem promissam implendi ex vi testimonij divini. Quòd si non addit ejusmodi implendi animus, erit *scilicet* perjurium, quia invocatur Deus cum falsitate. Quando autem deest animus implendi ex vi solius fidelitatis humanæ, erit quidem peccatum, sed veniale: quia quantum est ex hoc capite, nisi damnum grave inferatur, vel quid simile, solum est mendacium leve.

Quenam obligatio nascatur ex Iuramento doloso promissorio, & quando.

7. Dico primò; Ex quibuscunque æquivocis juramentis, vel quoquo modo fictis, quæ in conscientia non sunt vera juramenta promissoria, non nascitur obligatio ex vi Religionis. Sic Sanch. lib. 1. de mar. disp. 9. n. 8. & lib. 3. Dec. c. 10. n. 4. Ratio est, quia obligatio non oritur, ut ex dictis patet, nisi ex vero juramento, in quo invocatur Deus. Hinc videtur, non requiri dispensationem ad hæc juramenta negligenda, cùm, ubi non est vinculum, solutio esse non possit.

Contra, quando fuit fictio circa rem implendam (jurat quis, v. g. se elemosynam daturum cum animo non dandi) nascitur obligatio ex vi Religionis, seu, quod idem est, ex vi juramenti. Ita *ibid.* contra Sanch. v. Iuram. n. 4. fin. Ratio mihi certissima est, quia sic jurans verò juramē-

(sicet sine animo implendi, atque adeo licite)
ergo contrahit obligationem implenda; nexum vero
illam illi non nolitio excludens non tollit, quin
potius substantia iuramenti, & consequenter ejus obli-
gatione. Pari modo, quando adest intentio de obligandi ex
vi Religionis, sed fiste fiat promissio ex vi fidelitatis
aut gratie, sicut quibus verbis grati, elemosynarum se datu-
rum cum intentione, quod non se velit obligare ex vi hu-
manæ promissionis, sed solum ex vi Religionis est eadem
obligatio substantia iuramenti.

¶ Dico fecundo. Quando ex quocumque, vel æquiuoco, vel fectis iuramentis, quæ verè iuramenta non sunt, aliquod damnum promissoriali obuenit, obligabitur qui iurans, non quidem ex vi iuramenti, sed ob dolum, fraudem, ad omne damnum, ac si proflus verè iurasset. Ratio est, quia tunc contra iustitiam delinquimus. Hinc fit, ut promissio sub fectio iuramento, quæ non impletur, nullum damnum fit promissoriali, quia fuit promissio liberalis, non pariat obligationem executionis, quia ex nullo ex his duobus capitibus, de quibus agitur, ea oriri potest: non ex capite Religionis, quia verè iuratum est, nec ex capite dampni, quia nullum est illatum, et supponimus.

9. *Aliter:* At hoc ipsum, quod non des quod promissum, damnum est. Respondeo, hoc non esse damnum: sed esse lucrum cessans, ad quod elongandum, posito, quod verum juramentum quis non fecerit, non se obligari. Dices iterum: at aliquando erit scandalum, si juramentum fictum non observetur, credent enim audientes, se perjurare. Sic Sanch. lib. 2. in dec. cap. 10. n. 1. Respondeo, factor duplex scdalum adesse hñc aliquando posse: Alterum contra Charitatem, si proximo verè datur occasio peccandi: Alterum contra Religionem, si detur similis occasio Deum per similia perjuria contemnendi: sed hæc universalia sunt ceteris peccatis convenientia, juxta declarata de fide in nostra Meib. Confess. lib. 7. s. 17. & dicatur. Deo dante lib. 3. in dec. c. 1. s. 3.

10. Dico tertio: Iudex debet condemnare jurantem
fidei, vel aliquod non solum ad omnia prædicta dam-
na, sed etiam ad talia iuramenta exequenda, quamvis
promissio quoquo modo liberalis fuerit. Ratio est, quia
Iudex debet secundum juris præsumptiones judicare,
et qui verbis externis iurat, præsumitur vero animo iu-
rare.

11. Quid, si cesset ejusmodi præsumptio, & jurans
clare probet, se sine animo vero jurasse: poteritne iudex
eum condemnare? posse & debere docet Sanchz *ibid.*
c. 10. n. 6. & Casti. r. 3. tract. 14. d. 2. p. 2. n. 5. non ex vi jura-
mentum, sed ex legibus Castellæ sic disponentibus in per-
nam delicti dolose jurantis.

At quid si talis lex alicubi non adsit? Respondet in
arbitrio Iudicis secundum gravitatem culpæ scilicet juramen-
tum esse condemnandum. In quoqueque autem casu, quod
condemnabitur, patere post sententiam obligabitur, sec-
undum distinctionem. Si enim sententia inibi sit facta præ
sumptioni, obligabitur condemnandus parare solum rati-
onem scandali, quare hoc cessante, ad nihil obliga-
tur, nisi ad damnum modo dictum. *num. 2.* At si innatus
legibus, vel arbitrio Iudicis, juramentum condemnantis in
pernam delicti, obligabitur parare, etiam in conscientia
quia quilibet iustus pronuntiatur contra se sententiam obedi-
re tenetur.

Quando autem enascatur obligatio, hoc est quando incipiat iuramentum obligare, dicam, cum de voto nam eadem est utriusque ratio.

§. III. De Materia requisita in *Quamto*
promissorio.

1. **V**idetur autem Juramentum fit ipsi soli Deo, vel in utilitate
tem etiam hominis. Si prius, induit rationem
veri, si posterius, erit solum promissio homini facta, si
sub Dei invocatione. Quoniam verò diversimodè

his obligatio nascitur, separatim de iis erit disputan-
dum.

Omitto autem, ut potest ad praxim non pertinens, quæ-
nari sit obligatio major, juramentine, an voti; vi-
deat qui velit apud Suarium lib. 8. de Juram. cap. 3. n. 2. fine.
Sandoz lib. 3. in c. 8. Fag. lib. 2. præcept. dec. c. 5. à n. 16. aliis que

De Materia Iuramenti promissorii in communi.

2. Primò, in juramento promissorio materia promissa possibilis esto. Necs temerè ea temeritate, quam dicitur, jurare, quod implere tu non potes. Hinc totum juramentum de facto alieno, ut quòd Petrus solvatur sit debitum; quòd matrimonium sit contractus; &c. illicitum est, nisi intendas jurare, quantum in te est, nimirum, nisi solus jures diligentiam adhibere, ut ille solvat, ut ille contrahat, &c. & cerè id communiter juratur, dum factum alienum juratur.

3. Secundo, licita res sit, & honesta. Hinc iuramentum de peccaminosa mortali, vel venialiter, vel de re contra consilia, est peccatum, ex *Cast. t. 3. disp. 1. de Iuram. cap. 6. n. 11.* nec obligat, unde non indiget relaxatione, ex eodem *ibid. disp. 2. p. 6. n. 6.* quid enim relaxabitur, si nulla adest obligatio? Ratio est, quia iuramentum non est vinculum iniquitatis, c. *Quando de iure iurando, & alibi*: quod autem peccatum sit 3 dicant *num. 9. & 10.*

num. 9. & 10. Huc reduco, v. si Amicus & Amasia invicem jurent alios fe turpiter non cognituros: non valet enim hoc juramentum. Sic Fag. in præc. Dec. lib. 2. c. 24. n. 19. Ratio est, quia est de peccato morali; est enim mortale veli his promissionibus turpem amorem inter se fovere.

4. Tertiò, debet esse res gravis; si enim levis, sit non obligatio sub mortali, sed sub veniali dumtaxat. Hoc tertium dictum duo involuit: Alterum ab omnibus admittitur, sub pœna nimirum mortali esse præstandum quod juratur; si notabilis sit res promissa; quia gravi parvi fit: Alterum non omnes amplectuntur, sub pœna nimirum mortali esse faciendum quod juratur, si res promissa sit exigua.

missa fit exigua.

Dico tamen, quamvis probabile, etiam rem leve si sub juramento promissa sit, esse faciendam sub mortali, nihilominus esse solum sub veniali videri probabiliter. Ita Azor. p. 1. lib. 5. c. 17. & lib. 11. cap. 5. quest. 3. Suarez. 2. 2. tra. 1. 2. de juram. cap. 16. n. 2. Ratio potissima est duce ex ipsa natura juramenti promissifit: in hoc enim non invocatur Deus, ut testis futuræ executionis, sed ut testis præsentis voluntatis; quoad futuram executionem autem affertur Deus, ut sua autoritate promissionem suscipiat, non scilicet fideliter executio correspondeat factæ promissioni: ergo si non correspondeat, infidelis erit jurans, non vero propriè mendax. Quare casu nostro fit infidelis in re levi, leve solum peccatum attrahit.

5. Petes : quæ quantæque culpa committitur ab eo qui rem malam exequitur propter illud expressè, quod ad illam juramentum adhibitum fuit : Respondeo, ex non recte hunc exculati non raro ; nam cæterum Perjurium esse, putare Dei invocationi deberi executionem peccati promissis, præsciendò autem ab hoc errore, niale committeretur in materia levi ; grave peccatum re gravi. Sic Sanch. lib. 3. in Dec. cap. 4. n. 29. Ratio quia in his non intercedit, nisi continuatio ejusdem voluntatis, quæ habita fuit, quando exhibitum fuit juramentum ; ut consideranti patebit.

6. Ex his colligit recte Sanch. *ibid. cap. 19. a. num.* juramenta parentum, vel Dominorum, quibus jurant punituros filios, famulosve: item juramenta puerorum quibus jurant accusare consofiales apud præceptores & juramenta, quibus viri nobiles jurant se nolle prætereire in egressu, vel ingressu domus, & similia communiter, vel non obligare, vel faciliè excusari aliquo ex quælibet capitibus (præter illud, quod non adfertur